

נספח א' לשער אהבה פרק "אהבת ארץ הקודש"

מה שכותב ה"אור שמח" (הגאון ר' מאיר שמחה) בענין תמיכה בבנין א"י (נכתב בשנת תר"פ):

מכתב הגאון הגדול ר' מאיר שמחה הכהן מדווינסק

"הנה מאז הכיר האחד אברהם אבינו את בוראו, היה קושר כל תקותו והבטחתו בהנחילו את ארץ הקדושה לבניו, והלך לה לארכה ולרחבה ונטע אשל (בראשית כ"א), ואחריו יצחק זרע בה וחפר בארות מים (שם כ"ו), וכן יעקב בנה בית (שם ל"ג), וכל פסגת תקותם היתה כי בניהם ישבו בארץ המוריה. ומיום מתן תורתנו הקדושה לא פסקה הנבואה מלצוות על ישוב הארץ, ואין לך פרשה שבתורה שלא נזכרת בה ארץ ישראל, ואף במצוות של חובת הגוף נאמר: "כי יביאך" - "כי תבואו" - עשה מצוה זו כדי (שתבוא אל הארץ) [שבשבילה תיכנס לארץ] (קידושין ל"ז ע"ב), ואף במצוות מושכלות ונוהגות בכל מקום ובכל זמן, כמו כיבוד אב ואם, נאמר: "למען יאריכון ימיך על האדמה" וגו' (שמות כ, יב).

והקפיד השם יתברך על כבוד הארץ יותר מעל כבודו כביכול, עד שבעשיית העגל, אחרי שובם מחל להם השי"ת, "וינחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות" (שמות לב, יד). ועל הוציאם דבת הארץ וימאסו בארץ חמדה נשבע ד' ולא ינחם, כמו שנאמר: "אל תעלו כי אין ה' בקרבכם" (במדבר יד, מב).

ומיום שנבחרו ציון וירושלים, דוד בתהילותיו, ישעיה בחזיונותיו, ירמיה בתוכחותיו, ויחזקאל במשליו, לא פסקו מלהפליג במצות ישוב הארץ ולהשתפך נפשם בחרדת הקודש אשר בתוככי ירושלים, ואמר הנביא: "הציבי לך ציונים וגו', שובי אל עריך אלה וגו', אכרים ונסעו בעדר" (ירמיה לא, כ-כג). ודניאל, ואחריו אנשי כנסת הגדולה שמו לחוק לכל ישראל להתפלל תלת זמנין ביום (דניאל ו, יא; ברכות לא), על כי ירחם ה' עמו וישוב שבות ציון וירושלים, וכן בברכת המזון, בכל עת להתפלל על הארץ וירושלים...

אבל יהיה איך שיהיה, מצות ישוב ארץ ישראל לא נפטר מזה. כי מי שבכחו יעשה, וזכות המצוה הזאת תגן על עמו ישראל בכל מקומות מושבותיהם להצילם מכל רעה, ועיניהם ועינינו תחזינה בשובו לציון ולשמוע בעת יאמר לציון מלך אלקיך בב"א.

דברי המצפה לראות בתשועת ישראל

מאיר שמחה כהן, חותם פה דווינסק (מקום החותם).

*

גברא רבה אמר מילתא שיש בכל פרשה ופרשה שבתורה ענין א"י. לכן נשתדל
נא בס"ד לאסוף קצת ממה שאמר קדמונינו בענין.

פרשת בראשית – א, א

רש"י כותב בשם חז"ל: "לא היה צריך להתחיל את התורה אלא
מ'החודש הזה לכם' (שמות יב, ב) שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל. ומה
טעם פתח ב'בראשית'? משום... שאם יאמרו אומות העולם לישראל 'לסטים
אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים, הם אומרים להם: כל הארץ של הקב"ה
היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם וברצונו נטלה מהם
ונתנה לנו'."

ב, ג

"ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אותו". ישנה בעיה שהעולם עשוי ככדור
והשעות שונות זו מזו בכל חלקי כדור הארץ בו-זמנית. ובכן מהיכן נתחיל חשבון
של תחילת יום השבת? מבאר ספר הכוזרי (ח"ב פסקא כ) שהחשבון מתחיל
מארץ ישראל, שם היה אדם הראשון כשקרא שם "שבת", כאשר התחיל בעולם
לראשונה יום השבת.

ד, ח

"ויהי בהיותם בשדה" - כותב כוזרי (ח"ב פסקא י"ד) "על הארץ הזאת
נפלה המחלוקת והקנאה בראשונה בין הבל ובין קין... "ויצא קין מלפני ה'
□ (ד, טז) זאת אומרת, מהארץ ההיא (ששם השכינה מצויה) וזה נקרא 'לפני
ה'!". □

פרשת וַיִּבְרַךְ – ח, יא

"עלה זית טרף בפיה" כותב רמב"ן בשם חז"ל: "בב"ר אמרו מהיכן
הביאה □ אותו, מהר המשחה הביאה אותה דלא טפת ארעא דישראל במיא
דמבולא". ועל השאלה איך לא הוצפה א"י מהמים הזורמים שמסביב לא", יש
לענות היות שא"י גבוהה מכל הארצות, המים לא יוכלו לכסותה ולהציפה.

פרשת לך לך – יב, א

"אל הארץ אשר אראך" כתב רש"י: "לא גילה לו הארץ מיד, כדי לחבבה
בעיניו". ע"ע טו, יח-כא.

יז, ח

"ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו... והייתי להם לאלהים" פירש רש"י:
"ושם אהיה לכם לאלהים, אבל הדר בחו"ל כמו שאין לו אלוה".

פרשת וירא – כא, ט

"ותרא שרה את בן-הגר... מצחק" פירש רש"י "לשון רציחה" וכן הוא
בתנחומא ישן פרשה כד "אין משחק אלא שבקש להורגו" (עיין פרדר"א,

ל'). וביאר הכוזרי (ב, י"ד) "על הארץ ההיא (א"י) נפלה הקנאה בין יצחק וישמעאל, ולבסוף נדחה ישמעאל בהיותו קליפה".

פרשת חיי שרה - כג, יט

אריכות משא ומתן בענין קניית מערת המכפלה, כתב ר"א אבן עזרא: "ונזכרה זאת הפרשה להודיע מעלת א"י על כל הארצות, לחיים ולמיתים".

פרשת תולדות - כו, ג

"והקמותי את השבועה אשר נשבעתי לאברהם אביך" וצ"ע איפה הוזכרה "שבועה" בענין א"י? הנה הרמב"ן (שמות יג, יא) הסביר "כי אמר כן פעמיים" והרי זה נפסק בשו"ע יו"ד (סי' רלז סעיף ה). מהר"ל ("גור אריה", שמות יג, יא) ביאר השבועה על סמך הביטוי "לכן" (מדרש דב"ר ג, ב). אבל רד"ק על דהי"א (טז, טז) ציין ל"בי נשבעתי" של העקדה (בראשית כב, טז) ושם התרגום על פסוק י"ז מבאר שמדובר על ירושת א"י.

כז, מב

"עשו אחיך מתנחם לך להרגך" - פירש כוזרי (ח"ב פסקא י"ד) "ועל הארץ ההיא (א"י) נפלה הקנאה בין יעקב ובין עשו בדבר הבכורה והברכה".

פרשת ויצא - לב, ג

רש"י ומהר"ל (גור אריה) מבארים ששונים הם המלאכים המלווים את האדם בא"י מאלו שמלווים אותו בחו"ל, לכן היו כאן 'מחנים', התחלפות ב"ה המחנות. וע"ע על החלפת נפש, רוח, נשמה של האדם בצאתו לחו"ל ב'חוסד לאברהם' (ר"א אזולאי, מעיין ג' נהר י').

פרשת וישלח - לב, ח

"ויירא יעקב" פירשו בעלי התוספות: שיועיל לו לעשו זכות א"י והוא (יעקב) היה בחו"ל. וכן הוא במדרש ב"ר ע"ו. ויש להתפלל הרי יעקב ידע כי "תרי"ג מצוות שמרתי" (רש"י על ל, ה) ולעומת זאת עשו היה רשע גדול (ב"ב טז): ולמה לו לירא ממנו? אלא ששקולה מצוות א"י ככל התורה כולה, ויש לחשוש (כמו שמשה רבנו חשש מכוונותיו של קרח "אל תפן אל מנחתם").

לג, יט

"ויקן חלקת השדה" פירש ר"א אבן עזרא: "והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לא"י, מי שיש לו חלק בה הוא כחלק עוה"ב".

פרשת וישב - מ, טו

"כי גונב גונבתי מארץ העברים", כך הודה יוסף למרות שידע "כי לא יוכלון המצרים לאכול את העברים לחם כי תועבה היא למצרים" (מג, לב) ובזה הרי הוא מקלקל לעצמו? אלא לא היה יכול למנוע התפרצות אהבתו לארצו. ולכן זכה להקבר בארצו (מדרש דב"ר ה' עיין להלן פרשת ואתחנן)

פרשת מקץ - מג, יא

"קחו מזמרת הארץ... צרי ודבש" מפרש ר"א אבן עזרא: כל דבר משובח.
כדברי רד"ק כאן שעשו מזה מסחר ויצוא למדינות חו"ל.

פֶּרֶשְׁתוּיגֶשׁ – מה, כג

ולאביו שלח כזאת" פירש רש"י: כחשבון הזאת. אמר הרב שמואל
מביאליסטוק: "מה בא רש"י להשמיענו בזה? ... כי הלא פלא הוא איך בקש
יוסף מאביו שירד מא"י, שהוא כעובד ע"ז (תו"כ בהר) וההיתר היחידי הוא רק
בזמן רעב, אם עלה השער עד שמוכרים סאתיים שעורים בסלע (ב"ב צא.) והנה
לפי רש"י חשבון שלש מאות כסף שוה למה ששלח לאביו עשרה חמורים. ומובא
בב"ב קסה: שסתם 'כסף' אינו פחות מן דינר. ובכן, נאמר שנתן לבנימין שלש
מאות דינרים. □ ובירושלמי קידושין (פ"א ה"ה) אמרו שהסלע הוא ארבעה
דינרים. יוצא שיוסף נתן □ לבנימין 75 סלעים (=300 דינרים).

ובפירוש ר"ע מברטנורא על ב"מ (פ"ו מ"ה) כתוב שמשא החמור הוא
לתך, כלומר □ חצי כור, כלומר חמש עשרה סאה. ובכן שלח יוסף לאביו עשרה
חמורים שהם נושאים □ מאה וחמשים סאה. ולפי רש"י 'כחשבון הזה' הוא 75
סלעים שנתן לבנימין. כעת אומר □ לנו הפסוק איפוא שהשער עמד במכירת
"סאתיים בסלע" (מאה וחמשים סאה בשבעים וחמשה סלעים) ובמצב כזה הרי
מותר □ לו ליעקב לרדת מא"י. (וחיוב עדינות-לשון הוא לא לדבר בגנותה של א"י.
לכן העביר □ לו ידיעה זו רק ברמז בלבד).

פֶּרֶשֶׁת ויחי – מז, כט

"אל נא תקברני במצרים" ... פירש רש"י: שאין מתי חו"ל חיים אלא בצער
גלגול מחילות (כתובות קיא.) וא"י נקראת "ארצות החיים" (ירושלמי כלאים פ"ט
ה"ג).

פֶּרֶשֶׁת שְׁמוֹת – ג, ח

"אל ארץ זבת חלב ודבש" ... כי שבח תחילה את הארץ שהיא טובה לומר
שהאוויר טוב ויפה לבני אדם... ושהיא רחבה שיעמדו בה כל ישראל במרחב...
והיא עוד שמנה שפירותיה שמנים ומתוקים עד שתזוב כולה בדבש מהם"
(רמב"ן)

תוספת דברים: יש להתפלא שכאשר ה' נתגלה למשה רבנו בסנה והאיץ
בו □ לרדת למצרים ולגאול את ישראל, ה' לא הזכיר אף אחת מן תרי"ג המצוות
כי אם "וארד להצילו מיד מצרים ולהעלותו מן הארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה
אל ארץ זבת חלב ודבש" (ג, ח). וכאשר משה בקש ממנו אות וסימן, ה' ענה:
"וזה לך האות כי אנכי שלחתיך, בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את
האלוהים על ההר הזה" (ג, יב). ראשית יש לשאול: לכאורה שם את העיקר
טפל. מעמד הר סיני וקבלת התורה היא רק אות בלבד? ועשה את העלייה
לא"י יותר עיקר מאשר קבלת התורה? ועוד, אחרי שכבר יצאו ממצרים, מה
היא התועלת של הסימן, שעתידיהם הם לעמוד בהר סיני? אות נותנים לפני
הפעולה הנדרשת.

אלא ע"פ דברי הרמב"ן (שדבריו הם מפי אליהו הנביא, כמו שהעיד האריז"ל בהקדמה ל'עץ חיים') על ויקרא (יח, כה) שעיקר חיוב עול תורה ומצוות הוא אך ורק בארץ הקודש (וכדברי חז"ל בספרי, המובאים ברש"י על דברים יא, יח) מובן שכאשר ה' הבטיח לעם ישראל "ארץ זבת חלב ודבש" הוא הכליל בזה את כל התורה ומצוותיה. ממילא מובן איך מעמד הר סיני משמש רק את המוקדם לכך. והיא טרומית לבואם אל ארץ הקודש, כל עוד עדיין לא הגיעו. כי רק זו היא הגאולה, לא סתם יציאה מתחום ארץ מצרים. וכן כתב ר"י עמדין בסידורו (דף קכ"א ובמהד' אשכול, בדף תפ"ו) בברכת נודה לך (בברכת המזון) שם מודים על א"י עוד לפני ההודאה על התורה "לכאורה אין הסדר מכוון, שהרי כיבוש הארץ מאוחר אפילו לנתינת התורה והיה לו להזכירו בסוף? אבל נחלת הארץ קדמה בבחינת התכלית... כי היא תנאי בקבלת אלוהותו ית' לפי שנקרא 'אלוהי הארץ' (עיין רמב"ן, ויקרא יח, כה) ולזה כל עיקר יציאת מצרים היתה למען יירשו הארץ ויקבלוהו לאלוהים בשלימות, ואם לא כן לא הוצרך להוציאם, והיה מניחם במצרים ויקבלו שם אלהותו" עכ"ל.

פרשת וארא - ח, ו

"והבאתי אתכם אל הארץ" יש להתפלא מאד שהרי הבטחה זו של ה' לכאורה הוא לא קיים לנו, כי הרי דור המדבר מתו במדבר עוד בטרם בואם לארץ הקודש?! אלא חז"ל התבטאו "משונה נחלה זו מכל נחלות שבעולם, שכל נחלות שבעולם חיינ יורשין מתים; וכאן מתים יורשין חיינ" (בבא בתרא קיז.) עיי"ש בפירוש הרשב"ם. ובכן, באמת מתי מדבר (שעוד יקומו לתחייה לעתיד לבוא) נחלו את הארץ! וזהו דיוק הלשון "מורשה" (ח, ח) ולא "ירוש" (ירושלמי ב"ב פ"ח סוף ה"ב).

פרשת בא - יג, יא

"והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני כאשר נשבע לך ולאבותיך ונתנה לך" פירש רש"י בשם חז"ל במכילתא: "תהא בעיניך כאילה נתנה לך בו ביום, ואל תהי בעיניך כירוש"ת אבות". כאן רואים מצוות חיבת הארץ והשמחה בה, כמוזכר בחרדים, דף 183 בנדפס.

פרשת בשלח - טו, יז

"תביאמו ותטעמו בהר נחלתך, מכון לשבתך פעלת ה', מקדש ה' כוננו ידיך" פירש רבי אברהם בנו של הרמב"ם (בפירושו לתורה): "רמז כי תשוקתם אל א"י וחפצם בה לא מפני טובה בעיני עוה"ז שהם רק אמצעיים, אלא מפני טובה הדתית אשר יקום בו ביהמ"ק ועבודת ה' בו... ה' ימלך לעולם ועד, בשכון ישראל ומנוחתם בא"י ובנין המקדש, תופיע מלכותו יתעלה במציאות ובעולמו בין האומות, ככתוב "ועלו מושיעים... והיתה לה' המלוכה".

פרשת יתרו - כ, יב

"כבד את אביך ואת אמך... למען ירבו ימיכם על האדמה" כתב הנצי"ב ב"העמק דבר": "בא המקרא הזה ללמדנו עיקר גדול, כדברי הרמב"ן (ויקרא יח, כה) שהתורה ומצוותיה אע"ג דמצוות שאין תלויות בארץ נוהגות

אפילו בחו"ל, מכל מקום מיוחדות המה יותר בא"י, ועל כן נקראת 'תורת אלהי הארץ'...

פרשת משפטים - כג, לא

"ושתי את גבולך מים סוף ועד ים פלשתים". עיין ספר "תורה שלמה" (להרב מנחם כשר, כרך י"ט עמ' שי"ב): מביא מהקדמונים שזהו נהר גיחון הוא הנילוס, כן כתבו תרגום יונתן על בראשית טו, יח, תרגום ירושלמי על במדבר לד, ה. וכן רש"י על יהושע יג, ג והרד"ק שם. והתוספות על ערכין (ט"ו ד"ה כשם). הרמב"ם בהל' קידוש החודש פ"א הי"ז (ושם בפ"ה ה"י כתב הרמב"ם שזמן ההליכה מירושלים למצרים על דרך אשקלון קרוב לשמונה ימים. מהלך אדם בינוני ביום הוא ארבעים מיל, כלומר בסה"כ 320 מיל, וזהו המרחק לתעלת סואץ (מירושלים לקנטרה דרך כביש החוף הוא 338 ק"מ). וכן כתב הגר"א על יהושע טו, י. ועוד.

כג, לב-לג

"לא תכרות להם ולאולהיהם ברית. לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי, כי תעבוד את אלוהיהם, כי יהיה לך למוקש". פירש "הכתב והקבלה" (רבי יעקב צבי מקלנברג) שיש כאן ב' אזהרות. מבחינה דתית (= "לאולהיהם ברית") לא להשאיר גויי הארץ בא"י אם לא שיקבלו עליהם ז' מצוות בני נח פן ימשיכו באיליותם. ומבחינה חברתית (= "לא תכרות להם...ברית") לא תשאירו אותם בארצכם פן יקלקלו אתכם בדרכיהם המושחתות. ולכן יש טעם אתנחתא תחת תיבת "לי" כי מדובר בנזק אחר מן "תעבוד את אלוהיהם". והדברים מעוגנים בדברי רמב"ן (על במדבר לג, נה) "לשכים בעיניכם ולצנינים בצדיכם". כפל הלשון מוסב על נזק מוסרי והתנהגותי "שכים בעיניכם" כמו "השוחד יעוור עיני חכמים", ו"צנינים" מוסב על נזק חומרי וגשמי, פן יציקו לנו בהתקפותיהם. ולכן פסוקנו מזהיר מהנזק הכפול הזה.

פרשתתרומה - כה, ח

"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" ... ע"פ זהר (ח"א דף קיד.) כל א"י היא קודש בגלל בית המקדש שבאמצעיתה, אשר קדושתה לא זזה ממנה לעולמים. וכן כתב מדרש ספרי בפרשת תבוא (פסקא ש"א). וכתב מהר"י עראמה (עקידת יצחק, שער נ'): "אמנם על הבית האמתי אמר...מכון לשבתו עולמים... (ואזי יתקיים): "ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי כל הימים לטוב להם ולבניהם אחריהם" (ירמיה לב, לח) עכ"ל. והוסיף עליו מהר"ם אלשיך כאן: "הלא היא שם שער השמים, מקום של הורדת השפע העליון להאיר על הארץ ולדרים עליה (עיין תענית י. א"י שותה תחילה ואח"כ שאר הארצות שותות רק תמצית) ומאז נברא העולם שרתה שכינה במקום ההוא כי על כן הקריבו שם את קרבנם אדם ונח, ואברהם את יצחק בנו (רמב"ם, הל' בית הבחירה, פ"ב) והטעם: כי הוא מכון כנגד בית המקדש של מעלה, אל תקרי 'מכון לשבתך' אלא 'מכון לשבתך' נוכח המזבח העליון (ירושלמי, ברכות פ"ד סוף ה"ה אמר ר' פנחס)... על כן אמרו חז"ל שהנכנס לביהמ"ק של מטה מעלה עליו הקב"ה כאילו נכנס בשל מעלה" (מהר"ם אלשיך).

על כן מבאר זהר (ח"ב דף קנא.) שהמתים בחו"ל מתים ע"י מלאך חבלה, והמת בא"י נשמתו נלקחת ע"י מלאך של רחמים, השייך לא"י.

פרשת תצוה - כז, ב

"ויקחו אליך שמן זית זך" ... למה? אלא "זית רענן יפה פרי תואר", כשם שהשמן מאיר, כך בית המקדש מאיר לכל העולם, שנאמר "והלכו גוים לאורך" (ישעיהו ס, ג) כמפורש יותר בישעיה (ב, ב) "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה'... ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו" - (מדרש שמות רבה, ל"ו)

פרשת תשא - לב, יג

"ונחלו לעולם" - דמשמעו שאין לה הפסק, ואפילו בשעה שגולים ממנה, הרי היא שלהם אלא שגולים ממנה" - (הנצי"ב, "העמק דבר", שם) וע"י כן מובן פסק המיוחס לרבי נחשון גאון והמובא ברמב"ן (על ב"ב דף מד:) שלכל יהודי בעולם יש ד' אמות קרקע בא"י מפני ירושתו מהשבטים, ואפילו ללוויים יש מערי מקלט.

פרשת ויקהל - לה, ב

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה" - מה ביאור שינוי הלשון בין "יום השביעי" ל"שבת"? כי כתוב במסכת שבת (טו:) "היה מהלך בדרך או במדבר ואינו יודע מתי שבת, מונה ששה ומשמר יום אחד ע"י קידוש והבדלה" (ועושה גם ביום ההוא של ספק, רק כדי חייו). זהו הנקרא רק "יום השביעי" ואיננו "שבת" המוחלט והמקודש בשמים של מי שלא נעשה לו ספק. מכאן אנו רואים שישנו כח המשכה מן התאריך המוחלט והוודאי אל התאריך הארעי והעשוי לשם חינוך בשאר ימי השבוע. כך בשמים קובעים קדושת שבת לגבי כל שינויי השפעות הספירות רק לפי אופק א"י בלבד. אבל בשאר העולם למזרחה של א"י (שהם מקדימים חלות השבת) ולמערבה (שהם מאחרים בוא השבת) אצלם זהו בחינת המשכה וחינוך בלבד, ולא שפועלים על ידי שבת שלהם הפעולות השמימיות. כן כתבו ר"מ קורדוברו (אור יקר, כרך י"א, דף רנ"א) ור"א אזולאי (חסד לאברהם, מעין ג' נהר ח'). בא"י הוא "שבת" ובחו"ל הוא "יום השביעי". ויש לזה רמז בירושלמי (ברכות פ"ד ה"א) "שמשא בריש דקלא תמן, איממא היא הכא" עיי"ש פני משה, שזו קושיא על רב, כי לא התפלל בזמן שהוא אמת. וזה מובן לפי רמ"ק הנ"ל.

פרשתפקודי - לח, כא

"אלה פקודי המשכן, משכן העדות" ב' פעמים כתוב 'משכן' כי מקום מקדשנו מכון מול ביהמ"ק של מעלה (מדרש תנחומא, ויקהל, ז'; ירושלמי, ברכות פ"ד סוף ה"ה אמר ר' פנחס).

פרשת ויקרא - א, א

א' זעירא - מובא בזהר (ח"א דף רלט:) זה בגלל שהקריאה לא היתה בשלמות, כי השלמות נמצאת רק בארץ הקודש, והמשכן היה אז בחו"ל.

פרשת צו - ו, ו

"צו את אהרן זש"ה "הטיבה ברצונך את ציון" ואח"כ "אז תחפוך זבחי צדק עולה וכליל" (תהלים נ"א) כלומר אם אין ישראל מקריבין עולה לפני הקב"ה, אין ציון וירושלים נבנה, לפי שאינן נבנות אלא בזכות קרבן עולה" (תנחומא, צו, יד).

פרשת שמיני - יא, ז

"ואת החזיר" - רבי תנחומא אומר עתיד הקב"ה להשקות כוס תרעלה לד' מלכויות על מה שהחריבו את א"י (ומסביר שם ד' נהרות, כינוי למידת הדין נגד ד' מלכויות אלו) פישון זה בבל, אשר שם הזהב, אלו דברי תורה שנאמר בהם "הנחמדים מזהב ומפז רב" "וזהב הארץ היא טוב": מלמד שאין תורה כתורת א"י ואין חכמה כחכמת א"י (הערה: פירוש המשך הענינים, שהם גרמו ביטול תורה הזה, "כיון שגלו ישראל ממקומן, אין לך ביטול תורה גדול מזה" (חגיגה ה:)) ועל זה ייענשו האומות)... ואת החזיר זה אדום, שמחזיר עטרה לבעליה "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה" (ויק"ר, י"ג).

פרשת תזריע - יג, ב

"והיה בעור בשרו לנגע צרעת" - פירש במדרש (ויק"ר, י"א) שה' יעניש את אדום בצרעת (כנ"ל בקטע הקודם על פרשת שמיני) כמו שנענש נעמן שר צבא ארם על ששבה מישראל נערה קטנה, כן ק"ו בן בנו של ק"ו למעשיהם של אדום, שהגלו את ישראל מארצם.

פרשת מצורע - יד, לד

"כי תבואו אל ארץ כנען... ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" וחז"ל בארו שאין נגעי בתים כי אם בא"י. מפרש הזהר (ח"ג דף נ'.) דהיינו כדי שהיהודים יתוצו את הבתים של הכנעניים וימצאו שם מטמונים שהם הטמינו שם (וכ"כ רש"י בשם מדרש ויק"ר), ולהעביר רוח טומאה מן א"י, כדי שהבתים החדשים ייבנו דוקא ע"י ישראל המכוונים כוונות טהורות ולא ע"י ידים נכריות. ומכאן הערה לבוני בתים בזמן הזה, שלא ישכרו להם פועלי בנין שהם נכרים.

פרשת אחרי מות - יח, כה

"ותקיא הארץ את יושביה" - פירש רמב"ן: "... אבל א"י אמצעות הישוב היא נחלת ה' המיוחדת לשמו... יאמר כי הבדיל אותנו מכל העמים אשר נתן עליהם שרים (ברקיע), בתיתו לנו את הארץ שיהיה הוא ית' לנו לאלהים ונהיה מיוחדים לשמו. והנה הארץ שהיא נחלת השם הנכבד תקיא כל מטמא אותה... והנה הכותים לא היו נענשים בארצם בעובדם את אלהיהם לשלח בהם את האריות, ובבואם בארץ השם ועשו שם כמעשיהם הראשונים, שלח בהם האריות הממיתים אותם..." עיי"ש שהארץ בעוד פרטים נפלאים).

פרשת קדושים - יט, כג

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" - "ללמדך שאין א"י חסרה כלום, שנאמר "לא תחסר כל בה" (דברים ח, ט. ברכות לו:)) ומפורש יותר בתנחומא (באבר) קדושים קטע י', שכל אילנות מאכל שבעולם מקבלים

משתיתם מא"י "מציון נשתכלל כל העולם כולו" ועוד שם בס"ק י"ב על פסוקנו זה: "ונתן להם לישראל את א"י קלאדין (=מפתחות) של הקב"ה, הקרבנות ממנה, לחם הפנים ממנה, ביכורים ממנה, עומר ממנה, כל הטובות שבעולם ממנה".

"אתם תירשו את אדמתם ואני אתננה לכם לרשת אותה ארץ זבת חלב ודבש" (ויקרא כ, כד). אמרו חז"ל "כיון שנכנסו ישראל לארץ אמר ה' למשה: כל אחד ואחד מכם יקח מכושיה ויפוק וינצוב ליה נצבין כמ"ש 'ונטעתם כל עץ מאכל' (ויק"ר כה, ה) ועוד אמרו: "מתחילת ברייתו של עולם לא נתעסק הקב"ה אלא במטע תחילה (בראשית ב, ח) - אף אתם כשתכנסו לארץ לא תתעסקו אלא במטע תחילה (ויק"ר כה, ג). עוד הפליגו חז"ל: "אם היתה נטיעה בתוך ירך ויאמרו לך 'הרי לך משיח!' בוא ונטע את הנטיעה ואח"כ צא והקבילו" (אבות דרבי נתן, נ"ב פרק ל"א).

פרשת אמור - כג, יז

"ממושבותיכם תביאו" ואין מביאים לחם הפנים מחו"ל (מנחות פג:). וברור ע"פ זהר (ח"ב דף קפג.) מדוע קרבן ב' לחמים הללו באו רק מא"י, כי הם מסמלים את התורה, ואין הבנה עמוקה בתורה כ"א בא"י (ע"פ חגיגה י. כתובות עה. ב"ב קנח: סנהדרין כד.) חט"ה בגימטריא כ"ב אותיות התורה.

פרשת ובהר - כה, ב

"כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן לכם" וכבר האריך בהקדמת ספר "משנת יוסף" (הגר"י ליברמן) ח"א בלקחים רבים לאמונה ובטחון בה' שיש בפסוק הזה.

פרשת ובחוקותי - כו, ה

"וישבתם לבטח בארצכם" אמרו בספרא: "כי בארצכם אתם יושבים לבטח, ואי אתם יושבים לבטח חוצה לה".

"ושממו עליה אויביכם היושבים בה" (כו, לב) פירש רש"י: "זו מדה טובה לישראל, שלא ימצאו האויבים נחת רוח בארצם, שתהא שוממה מיושביה". והרמב"ן האריך יותר. הענין הוא שיש קשר מיוחד בין העם וארצו ושומרים אמונים זל"ז. ולכן "אין לך קץ מגולה יותר מזה" (סנהדרין צח.) פירש שם רש"י: כשתתן א"י פריה בעין יפה, אז יקרב הקץ".

פרשת במדבר - א, ג

"מבן עשרים שנה ולמעלה" פירש רשב"ם: "לפי שמעתה צריכים לבוא לא"י ובני עשרים ראויים לצאת בצבא למלחמה".

פרשת נשא - ו, כג

"ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" - "במקדש אומר את השם ככתבו ובמדינה בכינויו" (סוטה לז:) "בשם המופרש - לשום את שמי שם, בבית הבחירה" (לח.) "יברכך ה' מציון" (תהלים, קכ"ח) מלמד שכל הברכות יוצאות

מציון" (מדרש במד"ר ח) . כלומר, כאשר אין לנו א"י בשלמותה, ומקדש על מכוננו, כל הברכות מושפעות בכיסוי ועלטה, ולא בבירור גמור. כמבואר בסוגיא זו בזהר (ח"ג דף קמז:): "כמה חביבין ישראל קמי קוב"ה דעלאי לא אתברכי אלא בגיניהון דישראל... נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל בירושלים של מטה... כל זמנא דשכינתא הכא בגלותא, שמא דלעילא לא אשתלים וכל תקונין לא אתקנו, כביכול אשתאר שמא קדישא חסרא".

פרשת בהעלותך - י, לג

"ויסעו מהר ה' דרך שלושת ימים" מקשה המדרש והרי צ"ל "אחד עשר יום מחורב"? אלא שהלכה שכינה בו ביום ל"ו מיל כדי שיכנסו לארץ. משלו משל למה הדבר דומה, לבני אדם שיוצאים למלחמה, בשעה שהם יוצאים הם שמחים, וכל זמן שהם מתייגעים (=מתלבטים בדרך) ידיהם מתרשלות. אבל ישראל אינם כן, אלא כל זמן שהם מתייגעים (בדרך לא"י) הם שמחים, ואומרים 'נלך נירש את א"י!' (ספרי, בהעלותך, לג)

ובספרי זוטא (לג): "היה ר"ש אומר בוא וראה חיבתה של א"י, כמה היא חביבה. שכל מי שהוא הולך למלחמה הרי הוא רץ והולך, וכשהוא מגיע למלחמה הרי רגליו משתברות (=פסיעותיו מתקטנות). אבל ישראל אינם כן, אלא כשהיו קרובים לא"י היו רגליהם נושאות אותן ואומרין אלו לאלו: "אילו אנו נכנסים לא"י ומתים מיד, אין אנו כדאי, שאנו נכנסים אל המקום אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו".

פרשת שלח - יד, ט

"אך בה' אל תמרודו" כן מצאנו השוואה של הבגידה בנחלת א"י מתוארת כמרידה ומעילה בהקב"ה שבעה פעמים (יהושע כ"ב פסוקים טז, יח, יט, כב, כט, לא) והענין מבואר מאד ע"פ דברי הרמב"ן על ויקרא (יח, כה) וההוא אמינא של זקני יחזקאל בסנהדרין (קה). "אשה שגרשה בעלה" עיי"ש. כ ייש לנו קשר להקב"ה ע"י א"י, והבגידה בה היא כבגידה בהקב"ה. וכך לשון הגר"י עמדין בהקדמה לסידורו (דפו"י דף י"ג. ראש טור השמאלי, ובמהדורת אשכול, דף מ"ד) "כי ישראל קרוים נחלת ה' והארץ היא נחלתו. והתורה תלויה בשניהם בעם ה' על נחלת ה'. והעוזב אחת, עזב השניה, על דרך האמת (=סודות התורה) עכ"ל.

וכן כתב ר"ח ויטאל ("עץ הדעת טוב", מובא בסוף פרשת שלח, ד"ה שלח לך אנשים, דף ק"פ בנדפס) "כל כוונתם היתה לפרוק מעליהם עול התורה והמצוות... היו אומרים לשוב מצרימה כי עבדא בהפקירא ניחה ליה. וכאשר ראו עתה ענין כניסתם לארץ, אמרו אין טוב לנו כי אם מאוס בארץ חמדה וע"י כן נפרוק מעלינו עול אלהותו ית' ועול התורה והמצוות הכבדים עלינו ברוב דקדוקיהם, וכנדע מפסוק (בראשית יז, ח) 'ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגורך את כל ארץ כנען לאחוזת עולם והייתי להם לאלוהים'. אמר הקב"ה אם נכנסים בניך לארץ, אהיה להם לאלוה ולפטרון (כדברי רמב"ן לויקרא יח, כה)...

אך בה' אל תמרודו, כי מאסם בארץ חמדה הוא להיותם מורדים באלוהותו ית' עכ"ל.

יד, לח

"ויהושע בן נון וכלב בן יפונה חיו מן האנשים ההם" פירשו בב"ב (ק"ח:): "חיו מחלקם" כלומר קבלו את נחלתם של המרגלים בא"י. ולפי הידוע שהיא נקראת 'ארצות החיים' (ירושלמי כלאים פ"ט ה"ג) וכדברי ראב"ע על בראשית (לג, יט) ולכן כשקבלו קרקע בא"י נקראו "חיו".

פרשת קרח - יח, ח-יט

מתנות כהונה מן גידולי הארץ ניתנו לאהרן ובניו רק אחרי היכנסם לא"י. כי הא בהא תליא.

פרשת חקת - כ, א

"ותמת שם מרים ותקבר שם", פירש בספר "ערבי נחל", וכן הוא ב"משך חכמה" שזה נקרא בתחום א"י כי ארצות קיני קנזי וקדמוני (בראשית טו, יט) הם של אדום מואב ועמון (רש"י שם) אשר עתידים אנו לירש.

פרשת בלק

"משכנותיך ישראל" (כד, ה) עיין רש"י.

כרע שכב כאריה וכלביא מי יקימנו" (כד, ט) פירש רש"י "יתישבו בארצם בכח ובגבורה".

"דרך כוכב מיעקב" (כד, יז) עיין ר"י אברבנאל. וכן גר"א

"אדרת אליהו", בלק, מהדורה תליתאה ד"ה הנה עם יצא (במהד' סיני עמ' 239, ובמהד' שנת תשמ"ח, ח"ב דף 390 "ששים סובבים לא"י ועשרה בא"י).

פרשת פנחס - כז, א

"ותקרבנה בנות צלפחד" אותו הדור היו הנשים גודרות מה שאנשים פורצים... (שהאנשים) הוציאו דבת הארץ, אבל הנשים לא היו עמהם בעצה... הנשים קרבו לבקש נחלה בארץ" (מדרש במד"ר, כ"א)

פרשת מטות - לב, יז

"ואנחנו נחלץ חושים לפני בני ישראל" נזדרז למלחמה מזורזים ומהירים לפני בני ישראל" (מדרש לקח טוב, ועיין "הכתב והקבלה" מה היא כוונות "לפני ה'!") לעומת זאת, מיהושע נתקצרו מחייו עשר שנים כי התעכב בענין כיבוש א"י (במדב"ר כב, ו. ועיי"ש זריזותו של משה)

פרשת מסעי (לד, א-ג) גבולות ארץ ישראל

פרשת דברים

"פנו וסעו לכם ובואו... עד הנהר הגדול נהר פרת" (א, ז) באמת נהר פרת איננו כל כך "גדול"? ועונה רש"י: "מפני שנזכר עם א"י קוראו גדול, משל הדיוט: 'עבד מלך, מלך'."

"קומו סעו ועברו את נחל ארנון" (ב, כד) כתב מדרש לקח טוב: "היא תחילת ירושת ישראל, שנאמר "החל רש לרשת את ארצו" (ב, לא).

פרשת ואתחנן – ג, כה

משה רבנו התפלל חמש מאות וחמש עשרה תפילות (כמנין "ואתחנן") כדי לקבל רשות להכנס לא"י, ולא נענה. ואמרו חז"ל (מדרש דב"ר ב, ח) שהוא 'מדה כנגד מדה'. מי שהודה בארצו, נקבר בארצו. עת שנמלט משה מן חרב פרעה והגיע לארץ מדין ובנות יתרו אמרו לאביהן "איש מצרי הצילנו מיד הרועים" (שמות ב, יט). זה נקרא "לא הודה בארצו". לעומתו יוסף הגדיר את עצמו "מארץ העברים גונבתי" ואף סבל מכך ששר המשקים אמר עליו בגנאי "נער עברי" (מא, יב). זה נקרא "הודה בארצו". ויש להתפלא כי הרי משה לא אמר מלה בפיו, רק בנות יתרו הסיקו מסקנא מאיזה אומה הוא לפי לבושו. ועוד, הרי באמת משה נולד בארץ מצרים (ודלא כמו יוסף). ועוד, מניין לנו שהוא שמע מה שהבנות ספרו לאביהן ומזה נתבע ממנו למחות? אלא האמת היא שגם מי שלא נולד בארץ ישראל צריך להתייחס לה (כמ"ש בכתובות עה. א' הנולד בה וא' המצפה לראותה). ומשה היה צריך לחשוש שהן יטעו, ולהגיד להן מראש בפיו 'אל תטעו לדון אותי לפי חיצוניות לבושי ולשוני'.

ו, א

"וזאת המצוה החוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה" - רואים מהפסוק בהבלטה קשר ישיר בין החיוב במצוות אל ההמצאות בא"י, וככל דברי הרמב"ן על ויקרא (יח, כה).

פרשת עקב - ח, ב

"וזכרת את כל הדרך אשר הוליךך ה' אלהיך זה ארבעים שנה במדבר" ושאלו בזהר (ח"ב דף עט:) מדוע משה לא מדבר על ה' "אלוקינו", ורק בגוף שני ("אלוהיך")? □ (וכן שאלו שם על פרק ד' פסוק כד; ופרק ז' פסוקים א, י"ב ועוד) "אלא הכי תנין כל הדר בא"י דומה כמי שיש לו אלוה, וכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה... ומשה לא קאמר □'אלהיך' אלא לאינן דהוו זמינין למיעאל לארעא קדישא ולקבלא אפי שכינתא" (אבל הוא עצמו הרי לא נכנס לא"י).

יא, כג-כה

"והוריש ה' את כל הגוים האלה מלפניכם... כל מקום אשר תדרוך כף □ רגלכם בו לכם יהיה.. לא יתיצב איש בפניכם, פחדכם ומוראכם יתן ה' על פני □ כל הארץ".

פרשת ראה – יא, לא

"וירשתם אותה וישבתם בה", בזכות שתירשו (משם את האומות), תשבו" (ספרי, קטע פ' □ עייש)

"פתח תפתח את ירך לאחריך לענייך ולאביוןך בארצך" (טו, ז) הדגשת
"בארצך" באה ללמד "יושבי הארץ קודמין ליושבי חו"ל" (ספרי, ראה, פסקא
קט"ז), וכן נפסק ב"ש"ע (יו"ד רנ"א סעיף ג').

פֶּרֶשֶׁת שׁוֹפְטִים

"שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך... צדק צדק תרדוף למען תחיה
וירשת את הארץ אשר ה' אלוקיך נותן לך" (טז, יח-כ). מפרש רש"י (בשם
הספרי) □ "כדאי הוא מינוי הדיינים הכשרים להחיות את ישראל ולהושיבן על
אדמתן". (עיין רמב"ן: "כי בחו"ל אינם חייבים למנות להם בית דין, אבל כשיצעק
המעוות יעמדו עליו הראוים לשפוט ובמשפטיהם ישפטוהו").

"לא תשיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים" (יט, יד) אמרו חז"ל "מה ת"ל
והרי כבר נאמר "לא תגזול" ? אלא מלמד שכל העוקר תחומו של חברו עובר
בב' לאוין. יכול אף בחו"ל כן ? ת"ל "בנחלתך אשר תנחל בארץ", בא"י עובר בב'
לאוין, ובחו"ל עובר בלאו אחד (ספרי). ביאר על כך "תורה תמימה" טעם הדבר
נראה פשוט משום דבא"י כל מה שיש לאדם הוא שלו בהחלט לדורו ולדורי
דורות. משא"כ בחו"ל בגלות בין האומות, אין לישראל זכות מוחלטת
בקרקע. □ לכן א"א לכנות זה בשם השגת גבול מוחלט ממש, ונחשב רק
כמטלטלין שעוברים □ על "לא תגזול". בהקשר לכך עיין שו"ע חו"מ (סי' צ"ח)
שאין נשבעין על הקרקעות 'אפילו של חו"ל". ומבאר שם סמ"ע לאפוקי ממ"ש
בשם הגאונים דבחו"ל כיון דעומדים להמכר הקרקעות לגוים (כאשר תבא
הגאולה) הוי ליה כמטלטלין. מקור □ לזה יש בתלמוד במסכת ע"ז ט: "אחרי ת'
שנה לחורבן הבית, אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרין בדינר אחד, לא
תקח" (כי זה לא יישאר בידו). פירושו של "תורה תמימה" מסתייע מדעת
הגאונים ההם.

פֶּרֶשֶׁת תְּצַא - כג, טז

"לא תסגיר עבד אל אדוניו" אפילו עבד כנעני של ישראל שברח מחו"ל
לא"י (רש"י שם). נראה להסביר שהתוכן של ארץ הקודש הוא דרור (ע"ע רש"ר
הירש על ויקרא עמ' קכ"ג) וזכות. הנה במכות (ז). מי שנגמר דינו בבית דין
להיות מומת, וברח; אם לא"י ברח "סותרין את דינו משום זכותה של א"י" פירש
רש"י "אולי תועיל למצוא לו פתח של זכות".

פֶּרֶשֶׁת תְּבֵא - כו, ג-ה

"ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלהיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה'
לאבותינו לתת לנו. ולקח הכהן הטנא מידך... וענית ואמרת... ארמי אובד אבי".
פרשו בספרי ומובא ברש"י: "שאינך כפוי טובה". כלומר, יש כאן ב' אמירות
והכהן הלוקח הוא המפסיק בין האמירות. ופרש מהר"ל (פי' יגור
אריה") □ שלמדו מהביטוי המיוחד 'כי באתי אל הארץ'. והרי כולם רואים שהוא
כבר נמצא בתחום הארץ ! אלא שישוד מצות הבכורים הוא ההכרה שה' הטיב
אתו, ועיקר ההודאה היא להודות על הארץ כמ"ש בברכה שניה של ברכת המזון
"נודה לך". ומי שלא הזכיר שם "ארץ" לא יצא ידי חובתו.

פרשת נצבים - כט, כב

"גפרית ומלח שרפה כל ארצה" כתב ילקוט ראובני (על פסוקנו) כי ארץ ישראל נקראת "ארצות החיים" כי מתיה חיים תחילה לתחיית המתים (ארבעים שנה לפני תחיית המתים בשאר העולם) (ירושלמי, כלאים פ"ט ה"ג) והיא נקראת "חיים" לא רק בשאלה כמותית של זמן, אלא באיכות; שזכותה מועילה אפילו לרשעים עצומים, הללו שהמשנה קבעה שאין להם חלק לעוה"ב, כמו ירבעם בן נבט וחבריו, בזכות שסבלו בקבר מן שטיפת 'גפרית ומלח', נתכפר להם ואף הם יקומו לתחיית המתים (בירושלמי, שם) וזהו "וכפר אדמתו עמו" (דברים לב, מג).

"הנסתרות לה' אלוקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם" (כט, כח) מפרש רש"י למה נקוד על תיבות "לנו ולבנינו" כדי ללמד שהערבות (האחריות להוכיח, וממילא העונשים על כך שלא הוכיחו) הוא רק אחרי שעוברים את הירדן". ומפרש מהר"ל: "כי כאשר נכנסו ישראל לארץ היו ישראל עם אחד לגמרי... כי נקרא 'ערב' (מי) שהוא מעורב עם השני, ולא נעשו ישראל מחוברים להיות עם אחד לגמרי עד שבאו לארץ... וע"י א"י הם עם אחד לגמרי" (נתיבות עולם, נתיב הצדקה, פ"ו. ונ"ל כי מקורו בזהר ח"ג דף צג:)

פרשת וילך - לא, יג

"ובניהם... ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלהיכם כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אשר אתם עוברים את הירדן שמה לרשתה". ותמיהה רבתי, הרי צריכים לירא את ה' גם בהיותם בגולה! תשובה לדבר זה נמצא בפסוק מקביל "רק השמר לך... פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך... יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב... אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה (א"י)" (דברים ד, י) ופרש שם ר"א אבן עזרא "כי השם יודע שלא יוכלו לעשות מצוותיו כראוי והם בארצות המושלים בהם". כלומר, בחו"ל שאין גילוי שכינה (כמ"ש במדרש תהלים, ק"ה) כתב "שפת אמת" (פסח, תרנ"ג, ד"ה ובמורא גדול): "דכל היראה של עכשיו בגלות אינה בשלמות, כמ"ש "ותהי יראתם אותי מצוות אנשים מלומדה".

פרשת האזינו - לב, ח-ט

"בהנחל עליון גוים... יעקב חבל נחלתו" עיין על כך דברי רמב"ן (ויקרא יח, כה) והם מבוססים על פרקי דר"א (כ"ד) ועל דברי ר"א אבן עזרא (דברים ד, יט). והדברים שוב נזכרו במהר"ל ("גור אריה", דברים יא, יח) והגר"א (אדרת אליהו, דברים תחילת פרק ח' למען תחיון").

"וכפר אדמתו עמו" (לב, מג) עיין כתובות קיא. עניני קבורת א"י, שהיא מזבח כפרה כמו המזבח ("תורה תמימה").

פרשת ברכה

"בכור שורו הדר לו... בהם עמים ינגח" (לג, יז) מפרש רש"י: "שלשים ואחד מלכים (שהיה על בני יוסף לכבוש) אפשר שכולם מא"י היו?"

אלא אין לך □ כל מלך ושלטון שלא קנה לו פלטין ואחוזה בא"י שחשובה לכולם היא".

"עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק" (לג, יט) כתב רש"י בשם חז"ל: □
"ע"י פרקמטיא של זבולון, תגרי אומות העולם באים אל ארצו, והוא עומד על הספר והם אומרים: הואיל ונצטערנו עד כאן, נלך עד ירושלים ונראה מה יראתה (=סוג עבודה אלוהית) של אומה זו ומה מעשיה. והם רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואוכלים מאכל אחד. לפי שהעכו"ם אלוהות של זה לא כאלוהות של זה, ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה. והם אומרים: אין אומה כשרה כזו, ומתגיירים שם, שנאמר 'שם יזבחו זבחי צדק' עכ"ל.

כלומר, כדברי זהר (ח"ג דף צג:) "מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", אימתי הם □ גוי אחד ? בזמן שהם בארץ. כלומר, כאשר עוברים על "לא תתגודדו", זהו סרך ע"ז (ולכן הרמב"ם הביא זה בסוף הל' עכו"ם) כלשון מהר"ל: "ומאחר שישראל גוי אחד בארץ, הם מעידים על הקב"ה שהוא אחד" (דרוש לשבת הגדול, בסוף הגדה של פסח, עמ' קצז) ולכן כתיב "ויחן שם ישראל" בעת מתן תורה (דרוש על התורה, עמ' כ"ו ע"ע דבריו נר מצוה, עמ' ל"א, נתיבות עולם ח"א, נתיב צדקה פ"ב, עמ' קעב). □ ולכן בגאולה העתידה יתקיים "והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים, ונתתי להם לב אחד ודרך אחד ליראה אותי כל הימים, לטוב להם ולבניהם אחריהם" □ (ירמיה לב, לח-לט) ולזה אנו שואפים. כלומר, בזכות א"י נזכה כולנו למנהג □ אחיד (כמ"ש ר"י קארו בשו"ת אבקת רוכל סי' רי"ב, ששמירת מנהג המקום היא □ עדיפה על שמירת מנהג אבות). וזה ישפיע אפילו על אוה"ע להכיר את האמת שאנו שמענו תורה מה' בסיני. כי כאשר זה נוהג ככה וזה ככה, זה מראה על ערעור ועל פקפוק וספק איך אבותינו קבלו הדבר מסיני (כדברי של"ה על כל פעם שיש ב' תירוצים שונים בתוספות, או ב' פירושים ברש"י על התורה. וכן כל פעם שיש ב' טעמים ברש"י על התורה טרח ופירש ה"משכיל לדוד" של ר"ד פארדו, ויניציאה, תקכ"א. הביא ממנו רח"ד שעוועל במהד' י"רש"י על התורה", הוצ' מוסד הרב קוק).

הרי לפנינו ג"ן פרשיות התורה, ובכל אחת ואחת מהן יש ענין א"י, וכמו שכתב ה"אור שמח", הבאנו דבריו בתחילת הקונטרס הזה.